

Erik Aurelius (red.). *Gustaf Wingren som bibelteolog: Texter i urval och med inledning av Erik Aurelius*. Skellefteå: Artos. 2021. 193 s.

Boken *Gustaf Wingren som bibelteolog* består av ett förord och en inledning av Erik Aurelius, professor emeritus i biblisk teologi i Göttingen och biskop emeritus i Skara stift, samt av ett urval av texter författade av Gustaf Wingren (1910–2000), professor i systematisk teologi 1951–1977 i Lund. I boken uppmärksammas genom detta urval den närhet till de bibliska texterna som genomsyrade Wingrens teologiska författarskap.

I sitt förord beskriver Erik Aurelius hur den unge Wingren redan från början av sina studier tillägnade sig gedigna kunskaper i exegetik. Under fyra år deltog han i det nytestamentliga seminariet i Lund, först under ledning av Erling Eidem (1880–1972) och därefter av Hugo Odeberg (1898–1973). Ett stipendium möjliggjorde en vistelse på studenthemmet Johanneum i Berlin 1938. Där blev Wingren, som Aurelius uttrycker det, ”marinerad i bibeltexter, på hebreiska och på grekiska”. På studenthemmet ordnades nämligen bibelstudier varje vecka, då de boende tillsammans läste bibeltexterna på originalspråk och översatte och kommenterade dem. Denna tidiga exegetiska formering hade bäring på Wingrens fortsatta arbete inom systematisk teologi. Teologer som inte relaterade sina tolkningar till exegetisk forskning kallade Wingren i boken *Växling och kontinuitet* (1972) för dilettanter.

Aurelius beskriver hur Wingrens bibelteologi kännetecknas av att han ville återföra dogmatiken till en traditionellt grundad biblisk struktur: ”människans skapelse, syndafall, återlösning i Kristus, återställelse i evigheten, från Genesis till Uppenbarelseboken och från trosbekännelsens början till dess slut” (s. 12–13). Detta gjordes främst utifrån Martin Luther (1483–1546) och Irenaeus av Lyon (ca 130–202), vars författarskap analyserades i två monografier. Ytterligare två aspekter kännetecknar Wingren som

bibelteolog: det kerygmatiske draget, det vill säga att bibeltexterna är ett budskap, ett tilltal som uppfordrar till tro. Detta bygger på föreställningen att det finns adressater för de bibliska texterna som lever här och nu. Den som predikar har därför en avgörande roll som länk mellan texterna och människornas liv i församlingen. I båda fallen rör det sig om ett andra centralt drag för Wingrens bibelteologi, nämligen betydelsen av tolkning. Den avgörande uppgiften som predikanten har är därför att tolka såväl text som mänskligt liv.

Livet är tänkt att levas i tillit tillsammans med andra och med Gud. Tilliten är en del av människans grundvillkor. Här aktualiserar Wingren K.E. Løgstrups (1905–1981) tanke om att varje möte med en annan människa rymmer en outtalad fordran, ett anonymt krav, att ta tillvara den andra människans liv så länge det är utlämnat till oss. För Wingren finns det inte ett särskilt kristet etos utan teologin måste omfatta detta anonyma krav som det är naturligt att erfa i mötet med den andre. Detta krav är inte den andres utan Guds. För Wingren är med andra ord det allmänmänskliga i princip överensstämmande med det kristna.

Sett med vår tids ögon är även en annan dimension av Wingrens bibelteologiska arbete särskilt intressant och det gäller synen på Bibeln som en helhet. För kristen tro gäller att Gamla testamentet och Nya testamentet båda informerar människan om Guds handlingar och verk på ett avgörande sätt. Enligt Aurelius menar Wingren att Gamla testamentet beskriver Guds strider mot fienderna och Nya testamentet Guds segrar över dessa fiender. Båda kommenterar mänsklighetens historia. Problemet är enligt Wingren att dessa två ingångar i Guds arbete med skapelsen alltför ofta hålls isär. ”Gud utför en enhetlig, framåtsyftande gärning Bibeln igenom”, skriver Wingren (s. 28). Precis som Aurelius påpekar syftar citatet till att kritisera en schematisk uppfattning om Gamla testamentet som löftet och Nya testamentet som uppfyllelsen av detta löfte. En sådan

uppdelning skymmer enligt Wingren enheten och kontinuiteten mellan Gamla och Nya testamentet. Wingren startar i första trosartikeln, i skapelsen, först därefter följer andra och tredje trosartikeln. Det går tillbaka på föreställningen att skapelsen måste vara evangeliets förståelsehorisont. I artikeln med rubriken ”Två testamenten” går Wingren igenom historien som leder fram till att testamentena slås samman i en bok. Genomgående understryks vikten av att hålla samman de båda.

I en artikel från 1990 adresseras frågan om relationen mellan ”Staten och evangeliet”. Wingren framhåller att det specifikt lutherska med kyrkan är att den inte utgör en avgränsad social struktur som sätter en gräns mot det omgivande samhället. Detta skiljer sig enligt Wingren från den romersk-katolska kyrkan, som upprättat en egen struktur i den världsliga gemenskapen. Detsamma gäller Jean Calvin (1509–1564), vars föreställning om kyrkan som något eget går tillbaka på hans uppfattning om lagen. För Luther är lagen i världen identisk med den naturliga lagen som finns i varje människas samvete och som människan har tillgång till genom förnuftet. För det behövs inga bibeltexter. För Calvin är dock lagen något som förmedlas i ett Guds tilltal till människan. Det innebär enligt Wingren att bibelordet lägger grund för egna ordningar i världen. Världens och Bibelns ordningar sammanfaller inte, vilket Wingren utifrån sin förankring i skapelseteologin finner djupt problematiskt. I artikeln ges en överblick över hur staten organiserat sin relation till kristendomen med start i det romerska imperiet där statsbegreppet etableras och befolkningen styrs med järnhand fram till 1900-talets demokratier.

För den som vill bekanta sig med Wingrens författarskap är detta en utmärkt bok. Dels på grund av den pedagogiska och innehållsrika inledningen av Aurelius, dels på grund av att urvalet av artiklar förmår ge en bild av Wingrens bibelbruk som ett viktigt fundament för Wingrens skapelseorienterade teologi. De teologiska

brottningar som Wingren levde med är ständigt aktuella. Min enda kritiska invändning rör det abrupta slutet på en i övrigt mycket informativ inledning. Här återvänder Aurelius till frågan om var Wingren slutligen landar i frågan om vad som skiljer kristna från andra. Aurelius låter frågan besvaras med ett kryptiskt citat från *Växling och kontinuitet*: ”Vad den kristne har och som omgivningen inte har, det är – skulle man kunna säga – ett glädjeämne. Det är allt, men det är ganska mycket” (s. 30). Här hade jag önskat att Aurelius tog med oss ett steg till och hjälpte oss att förstå poängen.

Citatet är typiskt för Wingrens sätt att uttrycka sig och det genomsyrar hans författarskap. Den kristna människan har ingen särskild ingång till hur hon som människa ska leva sitt liv. För detta kommer ingen handbok med tron. Vad den kristna människan har är att hon är befriad och upprättad av Gud, vilket skapar tacksamhet och glädje. I detta finns en frihet att leva sitt liv spontant och svara an på livets komplexa verklighet. Och det är just mot denna bakgrund som boken varmt rekommenderas.

Johanna Gustafsson Lundberg

Docent, Lund

DOI: 10.51619/stk.v97i4.23717

Michel Foucault. *Sexualitetens historia: Band IV. Köttets bekännelser*. Göteborg: Daidalos. 2019. 403 s.

Det var med *Sexualitetens historia (Histoire de la sexualité)* som Michel Foucault (1926–1984) började inkludera tidigkristna texter i sin forskning, genom det fjärde bandet med titeln *Köttets bekännelser (Les aveux de la chair)*. Foucault arbetade med att korrekturläsa boken tiden före sin död, och när han avled i juni 1984 var arbetet inte avslutat. Han hade uttryckt en önskan om att inga verk skulle ges ut postumt, och först över trettio år efter hans död publicerades *Köttets bekännelser* 2018, redigerad av Frédéric Gros på Gallimard.